

Szerkesztői iroda:
Piaezsor, Kapeller-ház
hová
a lap szellemi részét illető közle-
mények küldendők.

Kiadó hivatal:
POLLÁK MÓR KÖNYVNYOMDAJA.
hová a hirdetések s előfizetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelen minden vasár-
napon egy nagy íven.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK
Helyben házhoz hordva, vagy
vidékre postán küldve:

Egész évre	4 frt.
Fél	2
Negyed	1

HIRDETME NYEK DIJA:
3 hasábos petit sorért, vagy ennek
helyéért 5 kr. Bélyegdíj külön 30 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

Trefort a középiskolákról.

A középiskolák reformjának ügye állandólag a vita tárgyát képezi, ez idén különösen az egyetemi év megnyitása alkalmával az új rektor is fejtegette ez ügygel összefüggő kérdéseket, s azért azon válaszok s megjegyzések, melyeket Trefort miniszter szeptember 4-én jubeliuma alkalmával a közoktatási tanács küldöttségének s a tisztelgő igazgatóknak üdvözlő beszédeikre adott s tett, érdeklél bírnak; közöljük azokat utólag rövid kivonatban.

Gyakran emelkednek panaszok gimnáziumaink ellen, — így szól a miniszter — melyekkel egyébiránt a külföldön is találkozunk, mint nem rég Szászországban is a gimnázium túlterhelte megvitatásánál láttuk.

Megengedem én is, hogy túlterhelve vannak a gyermekek, főleg a gyengébb tehetségek. De micsoda tantárgyakat foglalkoztatunk, hogy a bajon segítsünk? Én magam is sokat foglalkoztam e kérdéssel s tanulmányom eredménye az volt, hogy egyik tantárgyat sem lehet törölni, sőt találkoztam oly pedagógusokkal is, kik a tantárgyakat még szaporítani akarnák, például embertannal s francia nyelvvél.

Hiszem a klasszikus nyelveket nem lehet törölni, mert akkor a gimnázium megszűnnék gimnázium lenni, a ki azt akarja, járassa gyermekeit a reáliskolába, vagy ne neveltesse őket az ugynevezett tudós pályákra. A modern nyelveket, nálunk a magyart s a németet nem lehet törölni. — Korunkban, midőn a természettudományok oly nagy jelentőséggel bírnak, azokat sem lehet a gimnáziumi programról levenni. De a természettudományok tanítása a matematikát maga után vonja, mely ettől eltekintve is, mint szellemi gimnasztika okvetlenül tanítandó. — De kérem, lehet-e mellőzni azon általános diszciplinákat, a melyek az általános műveltséghez tartoznak, mint a földrajz s történelem? Mit kell tehát tenni?

Tudni kell mértéket tartani — megkülönböztetni a főtárgyakat a mellékárgyaktól, s minden tárgyat helyes módszerrel közölni, hogy ebredjen a gyermekben érdeklődés és szeretet a tantárgy iránt. A közoktatási tanács legfontosabb feladata ezen mérték meghatározása, ebben fekszik a pedagógiai bölcsesség.

A siker pedig — így szól a miniszter az igazgatókhoz — a vezetőstől, a diszciplinától függ. Az igazgatóknak kell az összhangzást a tanításban teremteni, hogy

ne tanítson minden egyes tanár kedve szerint, de tartsa meg mindenki a tárgyhoz illő mértéket s e keretben is a gimnáziumi tanár ne akarjon egyetemi tanárt játszani, — ne tartson előadásokat, hanem oktasson, tanítson s neveljen.

A nyelveknél, régiéknél s újaknál egyaránt, nem filológusokat kell nevelni, hanem oda kell a gyermekeket vezetni, hogy értsék a nyelvet s bírják a nyelvanyagot.

Erős meggyőződés, hogy bárminő tanrendszereket állítunk, bárminő utasításokat adunk: a siker a tanító ügyességétől s tapintatától s az igazgató vezetésétől van feltételezve. — De másrészt, ha a gyermeknek nincs talentuma, szorgalma, ha az iskolán kívül rossz befolyások alatt áll, ha otthon gonyolják az iskolát, a tantárgyakat és a tanárokat: akkor a legjobb tanárok s igazgatók mellett sem lesz siker, — s egyébiránt minden egyes család követelése s izlése szerint nem lehet a gimnáziumokat szervezni. — Hogy pedig bifurkációt vagy épen trifurkációt lehessen behozni s már az alsó osztályokban egyik gyermeket papnak, a másikat orvosnak, a harmadikat jogásznak nevelni, mikor még a gyermekek hivatása iránt a szülőknek gyakran fogalmuk sincsen: ily javaslat alig érdemel komoly megbeszélést.

Visszaemlékezés Petőfire.

Némethy György, Pelőfi egykori pálya- és lakótársa érdekes adatokat közöl a P. N.-ban Petőfi színészkedéséről. Petőfi 1842. végén ment Szabó Jóska színigazgató társulatához, ki akkor Székesfehérvárról működött. Alakja nem sokat ígért. Első fellépése a „Bárony cipő” regényes vitézjátékban történt meg. Trikóban kellett megjelenie; vékony, kissé görbe lábszáraival furesán nézett ki, s csak fejét hordá oly magasan, mintha az egész világot uralná. Szépen, értelmesen szavalt, de orrhangja nem tetszett az igazgatóknak. S már-már kifélt állott szekerere rúdja, midőn a sugó megbetegedik s a sugókönyvet az ő kezébe nyomják. Kitiűnően sugott, az igazgató rendkívül meg volt elégedve, volt ölelés, kézszorítás — s ki-mondatott, hogy legyen sugó. Fizetését fölemeli, de legyen sugó, ne színész. Képzeltetni Petőfi felháborodását, kinek a színpad volt ekkor eszménye. Tombolt, dühöngött, aztán pedig — verset írt és elszavalta.

A vers czíme „A sugó.” Én gyönyörködve s a 16 éves ifjú elragadtatásával szivtam magamba a gondolatok egymást üző szépségét; tiz versszakban, melyek peregetek, mint a gyöngyök, lefesti a sugó korlátlan uralmát, kinek szeszélyétől függ a színpadi hős — a szerel-

mes nő — a dráma költője, stb. egy eszengetés s a függöny lehull, midőn a hős csak feleig jutott mondatának, vagy midőn a közönség legmohóbban várna a cselekvény kifejlődését. S mégis neki nem kell e hatalom a színpad alatt, neki díesőség kell a deszkákon. Ezen költeményét néhány nap múlva, midőn Szabó Jóska megígérte, hogy csak addig veszi igénybe sugását, míg sugója megérkezik, darabokra tépte s ezzel együtt haragját is megsemmisítette.

Székesfehérvárról Kecskemétre ment át a társulat, itt sok új oró esatlakozott a társulathoz s e miatt új gyűlést kellett tartani az osztályrész megállapítására. Mindenki igyekezett valami szerephez jutni, hogy annál kedvezőbbben üssön ki az osztalék. A véletlen úgy hozta, hogy egy előadásban Petőfinél el kelle szavalnia „Szathmári ólmos botok” című, akkor nagyon híres költeményét. Petőfit hatalmas szavalaatért tapsokkal tüntették ki, de azért osztalékát nem emelték föl, míg lakótársa 30 váltó-krajezárral kapott többet. „Teljes indigunációval tamadta meg Petőfi a gyűlést, adjanak számat: mi joggal érdemelék én (t. i. Némethy) több fizetést? tán azért, mert erősebb a hangom? vagy, mert a rózsalugasokra tulipánokat pingálók?” Hiába magyarázták az okokat, — ő ellenmondott s Némethyvel meghasonlott, hanem azért tovább is együtt laktak, de az agytól elváltak s Petőfi ezután a földön halt. Utóljára annyira mentek, hogy a per-patvarnak végét szakíthassák, nem szóltak egymáshoz. És Némethy itt egy kiválóan jellemző vonást emliti Petőfinél: „Ha költeményt írt, azt, midőn hazulról távozott rendszeren kiterítette az asztal azon felére, mely elválásunkor nekem jutott osztályrészül, még pedig oly czézből, hogy elolvassam: mikor némely kitételeit nyersekknek találtam, azzal jeleztem nem tetszésemet, hogy leborítva fektettem az asztal azon részére, mely az ő tulajdona volt; midőn hazajött, észrevette a jelt, s figyelemmel olvasta át költeményét, de csak egyetlen esetre, emlékezem, hogy ily költeményen javított volna.

Mindféle szerepben próbált szerencsét, de eszpan a „Korszellem” című bohózatban kaczagattata meg a közönséget: Szigligeti „Miczban család”-jában Demeter szerepét igen szépen elszavalta, de boldogsága tetőpontját „Lear király”-ban érte el. Szupernek kellett volna a bohócot játszani, de neki Halasra kellett utazni, s Petőfinél adták át. Ekkor kellett volna látni Sándort! A büszkeség, az elégtelenség ragyogott arczán, a szereppel hóna alatt egy fejjel magasabbnak látszott, s már az első próbán sugó nélkül szavalt szerepét; az előadásban pedig oly tüzzel, lánggal működött, hogy még ki is tapsolták, Deezsi (Lear király) pedig össze-vissza eszkolta, s meghívta vacsorára.

Tavaszzal a színtársulat Pozsonyba készült, Petőfi azonban ekkor elvált attól, zálogba hagyván háziasszonyánál tartozása fejében: „egy jó ruget, egy pár kivágott színpadi cipőt, egy fehér tricót nadrágot és ráadásul

TÁRCZA.

Madách Imre

„Az ember tragédiájá”-nak fejtegetése.

— Dr. GREGUSS ÁGOST-tól. —

(IV. Folytatás.)*

Nem Madách az első, ki az Ember Tragédiájá-nak tárgyát feldolgozta. Mondhatjuk egyszerre Madách-csal ugyanezt a tárgyat ölelte fel a francziáknak legújabb költője, Hugó Viktor „Legendes des Siècles” (A századok mondája) magyarul több darabja megjelent „A századok legendája” czímmel. (A mi helytelen fordítás, mert legende a francziában nem csak legendát jelent, hanem mondát is, a mit a századok beszélnek, a mit az emberi történet mond, mutat). Az ember az ő fenségi természete szerint mindig felfelé fordul, mindig isten felé, — erendő büne pedig mint a keresztény vallás kifejezi, vagy pedig örökös gyarlóságai mindig lefelé vonják, keresztény felfogás szerint az ördöghöz, és így az ember mindig isten és ördög között hullámszik le s fel, mindig ki van téve az ördögi esábitásnak, de belé oltott isteni természete teremtőjéhez, az istenhez fordul.

Ezt az állapotot, ezt a hullámszó állapotot isten és ördög között, ezt épen úgy, az isten és ördög alakjának, ezen két keresztény alaknak a felvétele mellett, ez a küzdelmet írja le többek közt Milton „Az Elveszett Paradisom”-ban; és ugyanezt érzékíti meg a Faust monda, a mit többen feldolgoztak és ebben a mélyebb értelemben. A Faust mondat kivált a németek dolgoztak fel.

Byron egy pár alakja, Kain, Manfred, Prometheus szinte ezt az általános emberi tragikumot tünteti föl. — Ugyanezt tünteti föl egy franczia jeles írónak, Quinet-nek „Anazerus” című műve. Egy másik franczia író, Flaubert elég sajátosan materialis szempontból ugyanezt az eszmét igyekszik feltüntetni Szent Antal történetében. Még egy német író kell felemlitnünk a legújabb időből, Schack Fridriket, a ki ugylátszik ismerve már Madách művét, „Nächte des Orient”-jét (Kéleti éjék), hasonlólag épen az emberiség történetét, az

emberiség tragikus történetét (mert hiszen más szempontból nem is lehet felfogni) igyekszik feltüntetni, írta meg. Mind Hugó Viktor műve, mind Madách tragédiája, melyet már német fordításban ismert, úgy látszik befolyással volt rá.

Vessünk most egy rövid pillantást azon művekre, melyek e művel rokonok. Mindenek előtt, mert legrokona-bb vele, a Faust mondára.

A minden tekintetben korlátolt embernek korlátlanok a vágyai. Ez az ellenmondás szüli a Faust tragédiáját. Az ember mindent akar tudni, mindent akar élvezni, mindent akar bírni, örök vagy legalább a leghosszabb életet, örök ifjúságot, gazdagságot, hatalmat, tudományt, szóval mindent, a mi az emberre lehetetlen, bírni akar. Az ördög ezt mind megígéri az embernek . . .

De hogy az ember erre vágyik, az tulajdonképp a fenségi természetéből származik, hiszen azért kívánja mindent az ember, mert isten szeretne lenni, mert hiszen a mindenhatóság, a mindentudás, sőt kétségtelenül a teljes szabadság is mind isteni tulajdon, mind a fenségesnek a birodalmába tartozik; és mind ezeknek a kitűnő dolgoknak a képzeletéből leomolni a semmiségbe, megsemmisülni, az valami borzasztó. A telhetetlen egyszerű-mind pedig tehetetlen ember, életének a tragikuma épen ebben áll. A Faust monda a legkézzelfoghatóbban képviseli ezt a tragikumot.

A monda szerint Faust János a XV. és XVI. században élt (nem szabad összezávarnunk, a mit többen tettek, Guttenberg, a könyvnyomtatás feltalálójának társával, Fust János-sal; a mi Faustunk nem a nyomdász Fust, hanem a mágikus Faust). A magiát a monda szerint Krakkóban tanulta, eltékozolván nagybátyja örökségét, felhasználja mágikus tudományát, hogy az örökséget vissza szerezzé. 24 évi szerződésre lép az ördöggel, — Mephistophelest szolgálja s 24 év alatt az ördög engedelmeskedik neki, sok csodat hajt végre, míg 24 év letelvéen, az ördög el is viszi. Történt pedig ez az esemény Wittemberg táján, az akkor leghíresebb egyetem székhelyén, a hol nem ok nélkül Shakspeare Hamletje is tanult.

Az első könyv 1588-ban jelent meg Frankfurtban Faustról. Ez igen kapós volt, bár nyersen volt írva, de az örök emberi természetnek cselekvényeit, az emberi történetből folyó örökös cselekvényt foglalta magában, s ezért igen kapós volt, csakhamar ismét sok más nyelvre is fordították. A németországba bábshíznak a XVII. század vége felé állandó darabjává lett. A legelső szín-műirő, ki ezt a tárgyat feldolgozta, Shakspeare közvetlen

elődje, Marlowe Kristóf volt. „Dr. Faustus” című tragédiát írt róla, csak hogy ő azon mély jelentőségnek a kiemelése, felfogása nélkül dolgozta ki, úgy hogy az ő tragédiájából ez az erkölcsi jelentősége a Faust történetének, a mit jellemeztünk, ki nem tűnik. Shakspeare Hamlet-he vett fel már az igazi Faustból, ezen mélyebb törekvésű Faustból egyes vonásokat, csak hogy ördög nélkül állította fel. Német írók a XVII. században, még pedig a II-ik felében többen dolgoztak fel. Mindenek előtt a ki már teljes jelentőségében fogta fel a mondat: Lessing, kinek műve azonban csak töredék maradt; Müller, Kling-ger is feldolgozták, de a teljes sikert és méltán Göthe feldolgozása: Göthe Faust-ja érte el. — Göthe Faust-ja 1790-ben jelent meg teljes feldolgozásban. Gondolhatjuk, hogy a Faust monda nem csak a költői, hanem festői mozzanatánál fogva a festészeket is ingerelte; maradtak is fenn a legrégebb időből a Faust mondanak egyes mozzanatait ábrázoló képek. A legnevezetesebbek 1526-ból a híres lipesei auerbach pinczében vannak, (mely Göthe Faust-jában is előfordul), természetesen e képek ma csak restaurálva láthatók. Rembrandt németalföldi festészek is van egy karczolatja, mely Faustot ábrázolja a mint a szellemeket megidőzi. Sichen-nek van két rézmetszete, mely Faustot Mephistopheles és Wagner társaságában tünteti fel.

Mikor Göthe Faust-ja megjelent, a leghíresebb művészek Cornelius, Retzsch vetekedtek azt illusztrálni.

Magát a Faust mondat a maga mély tragikus embertörténeti jelentőségében Lessing és Göthe fogta fel s örökítette meg a költészetben.

Lessing műve ugyancsak töredék maradt, de meg kell róla mégis emlékeznünk nem csak azért, hogy megelőzi a Göthe Faust-ját, hanem mert Madáchnak művében igen érdekes és feltűnő találkozó pontokat találunk a Lessing Faustjával.

Lessing Faustjában az ördög az embert tudvágyánál fogva reméli elveszteni. Lessing életének vezéreszilaga volt az igazságnak keresése. Ismeretes Lessing azon mon-dása, hogy ha isten megkínálná őt az egyik kezében az igazságot és a másik kezében az igazság után járást tartva és megengedné neki hogy válasszon, ő nem a kész igazságot, hanem annak keresését választaná. Az igazság keresése az emberrel szorosán összefüggő tulajdonság. Ez az igazság keresése, ennek eszméje Lessing egész életét betölti s igen természetes, hogy tragédiájá hősébe is bele oltja ezt az eszmét. Hőse tudni akar mindent és ezen tudvágyánál fogva megragadja az alkalmat, az ördög aján-

Páriz-Pápay-t, esakhogy a „sárga gombos, kék kvekkert“ Petőfi legkedveltebb ruhadarabját, melyet a háziasszony előbb lefoglalt, s melyet csak esellel vehetett ki kezei közül, megmenthesse.

VIDÉKI LEVÉL.

Dieső-Szentmárton, 1882. szept. 14.

A tanügy beállott „évad“-jában nem lesz érdektelen, ha az itteni s vidéki népoktatási állapotokról, s az ezekkel szerves egészet képező miseriákról e lapokban megemlékezem. Mindenki a maga dolgairól szeret beszélgetni, azokat lehetőleg felpiperézni. Mint tanító-mesterember szeretném, ha ezen általános szakásnak hódolva, tárgyat a szépség nimbusával köríthetném; de mert az összeszedhető ilyenmű szellemi „szépség-tapas“ a „körülmények mostohaságánál fogva“ vajmi kevés, kénytelen vagyok a valót sallangok nélkül adni elé! Hátha többet használnak ügyemnek így, mint amugy?

Az 1868-iki népoktatási XXXVIII. t.-cz. ugy itt, mint a vidéken legalább is több ápoló szeretetben részesült felekezeti népoktatást üdvözölhetett.

Nem mondhatom, hogy ez iskolák száma csökkent; csak igen azt, hogy az irántuk való aggódó szeretet alább csappant. A felekezeti egyház-gondnok, természet, egész ambícióval igyekezett az iskoláját megnépesíteni, míg az egyház-vizsgálat őt vonta az iskoláért első sorban felelősségre. Torló hatalom, zsarnok volt kicsinyben: házról házra járt; s míg egyik kezében a kis iskola-mulasztó nebuló fülét tartá, a másikban meg a delinquens-apa legjobb fejcséje lógott bírságolási zálogként, a nebuló követte fülét az iskola felé, az apa pedig tartá a közmondást: „okos nem ütközik kétszer egy kőbe“; okosabbnak tartá gyermekét iskolába küldeni, mint fejcséjét a falu zsidójától egyre-másra 30 krajczárjával mindegyre kiváltogatni.

Karöltve járt-e a buzgalom a paedagogiai morállal? nem vitatom; a tény az, hogy írni, olvasni, számolni a tanköteleseknek legalább is akkora száma tanult meg akkor, mint a mekkorát a mai iskolaszéki tagok iskolalátogatási mulasztása ad ki. E szám — elég baj — tekintélyes nagy szám, mely a tanügyi végrehajtó hatalom folyton növekedő közönyével versenyt fut. Teheti. Sok a lába.

A népoktatási törvény a lelkesekre bizza a hitoktatást. A törvénynek e nemből csak itt-ott van elég téve. S a mennyiben minden elismerés a kötelességét e nemből is teljesítőnek, annyira kárhóztatandó, kit épen a törvény eme szavai riasztották vissza az iskolától, egyebek mellett, hogy iskolája (!) iránti érdekelttségét legfőkébb azzal mutassa ki, hogy otthon, pipaszó mellett, írásbeli gyakorlatot készítsen a mester üdözésből.

A gyengének erőt kölcsönözni, oltalmat nyújtani, felebarát nemcsak tény, mely önmagában birja jutalmát. Vajjon egy felemelt, erkölcsi magaslatra juttatott tanító-nemzedék nem tudna-e egyébbel is fizetni? — Sapientia sat . . .

látát, mely mindent ígér neki. — Madách művében Ádámot szintén a tudás vágya csábítja el. Ádám megálmodja a maradékai sorsát. Tudjuk, hogy ez a fonal, a melyre az események felfűzve vannak, mindaz, a mi az Ember Tragédiájában történik, az Ádámnak az álma.

Faustot is elalattja az angyal és így álomban látja, hogy ő mit mivel. A maga helyébe az angyal egy rémet tesz, az igazi Faust csak végig nézi a mit az ál-Faust cselekszik, átél és szenved, ezzel az ál-Fausttal dolgoznak az ördögök és ezt tőle el is vihetik. Mikor az igazi Faust álomból felébred, az ál-Faust eltűnt mint vizio s maga magát látja úgy mint volt az álom előtt. A mi a rémmel történt az mind csak látomás, vizio. Az az igazi Faust mikor ezt végig látta, végig álmolta, megszereti a gondviselést és épen úgy mint álomban leborul az Úr előtt és új erővel el van szánva haladni az igazság és erény útján s annak keresésére szentelni életét. Lessingnél Faust az igazság és erő keresésének eszméjét képviseli, Ádámnál a nagyság és erő eszméjét látjuk képviselve.

A nagyság tulajdonkép az erőben van. Madách az ember nagyvágyását akarta feltüntetni, ez a két rugó Ádámra nézve a nagyság és erő, Lessingnél az igazság és erő. Faust ezental az igazság és erény útján fog haladni, Ádám az erény és nagyság felé igyekszik haladni. Midőn Faust az ördögnek adja magát (a látott, az ál, nem az igazi Faust) emlékeztetünk, hogy a leggyorsabb ördögöt keresi, azt keresi a ki olyan gyors, mint a jóból a rosszra válás, mint a milyen gyorsan lehet jó emberből rossz.

Mindezekből láthatni, hogy általában a felfogás és az alapszeme tekintetében mennyire rokon a Madách műve és a Faust mondája, és ennél fogva Lessing és Göthe műveivel a részletekben, egy pár jellemző pontban mennyire megegyezők. Lessing műve és Madách műve közt összehasonlítást tettünk részletei hasonlóságára nézve, most Göthe és Madách műve közt kell egy pár részletet hasonlítás kimutatnunk.

Az egyes találkozások, legalább a nevezetesebbek, a két mű közt a következők.

Az első részben Madáchnál szerepel az Úr, Göthénél a Herr. Madáchnál szerepel Lucifer; Göthénél Mepphistopheles. Madáchnál a három arkangyal: Gábor, az eszme képviselője, Mihály az erő képviselője, Raphael a jószág képviselője. Göthénél ugyanez a három arkangyal szerepel és mind Madáchnál, mind Göthénél a teremtes dícsőitását magasztalják. — A tizedik színben szerepel

Am ezen kegyes óhaj valóságai (kartársaim kötelességtudó lelkes serege nem ért engem félre) — főleg felekezeti iskoláink a közös lóról való nem igen előnyös jelzőt juttatják eszembe.

De kifogytam a térből. Szerkesztő úr engedelméből a jövő számban folytatnom leveletem.

N.

Magyar művészet a külföld előtt.

A magyar képzőművészet öröndetes föllendülése mind inkább magára vonja a mívelt nyugat figyelmét. Magyar művészetéről már nem csak mi magunk beszélünk itthon, számba kezdik venni a szerencsésebb viszonyok közt előbbre haladó nemzeti tekintélyei is s ily nyilatkozat fekszik most is előttünk. A bécsi műkiállítás magyar osztályát ismertető az antwerpeni „Revue Artistique“ tekintélyes szakközönség most érkezeti füzete, mint a „F. L.“ írja, terjedelmesen szól a magyar művészetéről, s érdekes párhuzamot von egyúttal a magyar és osztrák művészeti irányok közt. „A magyar művészet mind inkább kibontakozik polyáiból“, úgy mond. „Az osztrák és a magyar festészet ugyanazon forrásokból merít, mestereik majdnem ugyanazok, de az osztrák művészek germán hagyományai egészen elütnek magyar társaik keleti hagyományaitól. Bécsben művészi ügyesség, német klasszicitás, a francia kezelek keveréke, gyakran érdekes, de könnyen felejthető modorban; Budapestben: való érzés, eredetiség, melynek hibái is érdekesek birnak. Bécsben: hagyomány, mult, mely túlélté magát; Budapestben: kitoró erő, nemes, faj mely a nehézségek leküzdése által edzi magát, egy derült művész-iskola hajnala. Tisztelet az ily nemzetnek, a művészi újjászületés csirái ott hálás talajra találnak, ott fogjuk keresni a szép hamisítatlan izlését, ha a kufár szellem, melylyel a közönség s a művészek náunk egymás ellen küzdenek, művészetünket az enyészet határáig viszi! Ném a mennyiséggel küzdenek a magyarok; Ausztria több és jelentékenyebb műveket állított ki: de a magyar osztály telve szép ígérettel s határozott nemzeti jellegű, mely a magyar népek a művésznép ezimét biztosítja.“ A cikk végül előadja, hogy a Művészet Magyarországon az utóbbi években mily nemzeti jelentőségű lett, mennyire fölébredt a közönség érdeklődése s kívánna, vajha ez Belgiumban és máshol is így volna. Végül tüzetesen ismerteti az egyes művészeink által Bécsben kiállított festményeket.

Tudományos apróságok.

Hölgyeink a középkorban, ha a férfivilágtól végleg menekülni akartak, az apáca-kolostorok hatalmas vasrácsai mögé vonultak; a mai fölvilágosodott évszázad ez eléréséhez practicusabb eljárású módot nyújt. Ma a nők megmaradhatnak a férfiak között és tőlük mégis vasrácsal lehetnek elkülönítve! Angliában a nottinghami vasgyár már hónapok óta füstöl, gőzöl és zakatol, hatalmasan izzasztja a vasat, melyet selyemszál vékony sodronyokba kalapálva „vasmárku“ takácsok műhelyébe küld, hol kilometer számra fonják belőle a legfinomabb és legtartósabb női ruhakelméket.

Igen! Maholnap utcáinkon vasruhás hölgyek zörgetnek-csörtetnek végig, vaspánczéluhoz hatványozva fog vonzódni a férfi szívek deleje: de gyenge keblük szilárd pajzsán Amor nyila többé nem hathat keresztül. —

Az üveg keményítésben rendkívül sokra mentek. Londonban már kísérletet is tettek a vasuti sineket üvegből készütelkel pótolni, és az eredmény min-

Ádámnak, mint tudósának, a tanítványa; bátran párhuzamba állíthatjuk a Göthe Schöler-jével, ki Fausthoz jön és tanácsot kér a tanulásra nézve. Ugyanebben a színben Ádám (csupa fausti módon) ugyanazon eszméket, gondolatokat és ugyanazon fogalmakat fejezi ki, a mit Göthe, midőn így szólítja Faustot:

Habe nun, ach! Philosophie,

Juristerei und Medicin,

Und leider auch Theologie!

Durehaus studirt, mit heiszem Bemühen.

Da steh' ich nun, ich armer Thor!

Und so klug als wie zuvor.

Heitze Magister, heitze Doctor gar,

Und ziche schon an die zehen Jahr,

Herauf, herab und quer und krumm,

Meine Schöler an der Nase herum —

Und sehe, dass wir nichts wissen können!

Das will mir sehier das Herz verbrennen.

Zwar bin ich geschaidter als alle die Laffen,

Doctoren, Magister, Schreiber und Pfaffen;

Mieh plagen keine Scrupel noch Zweifel,

Fürchte mich weder vor Hölle noch Teufel —

Dafür ist mir auch alle Freud' entrissen,

Bilde mir nich ein was rechts zu wissen,

Bilde mir nicht ein, ich könnte was lehren,

Die Menschen zu bessern und zu bekehren:

..... etc.

A tizenegyedik színben Madáchnál a vásári zsidóság (kar) megfelel a Göthe Faustjának a husvét reggel jelenetnek, a katonaság, a paraszok, a szellemek kara.

Ugyanezak a templomból kijövő Éva kétségtelen, hogy egy tükrözete a szintén templomból kijövő Gretchen-nek. Az üvegesében készülő, hogy úgy mondjuk, forrongó folyamat megfelel a Faust üvegeben készült embercséjének, homunculus-ának. (Mad. 12-dik szín). — Ugyanezak a 12-ik színben történik az a vándorlás a légűrben, mikor Ádám elhagyja a földet és Luczifferrel a magas légöbe repül. Párja Göthénél a wartburgi kóborlás.

Van még egy másik költői találkozás Byronnál. Byron Kain-ja szintén repül a légbe Luczifferrel.

A befejezés is ugyanaz a két műben.

(Folytatása következik.)

den szakembert meglepő sikert eredményezett! Vassal terhelt vagon ment át az „üveguton“, mely a nagy megterhelés után is sértetlen maradt. New Yorkban már üvegből készült, hidra rakott üvegsíneken üvegrekú gőzkocsik robognak tova. Ez valóság, és igen félted az, ki ezt holni „amerikai“ történetnek véli! Az üveg a vasnál könnyebb és olcsóbb, a fához viszonyítva örökké tart; a vas keménységével lépést tart, a fát felülmúlja. Az üvegnek hatalmas jövője van. a kő-, a bronz-, a vaskorszak múltó utódja az „üveg-korszak“ lesz.

A távirókra is nagyszerű reformok várnak. Párisban az e tekintetben tett legújabb szerkezetű gépekkel tették kísérletet. A távirás két helyét csak egy huzal kötötte össze, ezen továbbították mindkét állomásról két különértelmű sürgönyt. A négy sürgöny, melynek közvetítéséhez egy óra lefolyása kellett: 16 ezer betűt foglalt magában. (Ezelőtt a Morse-féle táviró csak 2500 a Hughes-féle 6000 betűt volt csak képes egy óra alatt továbbítani!) Oly eredmény ez, melynek nagyszerűsége felett nem csodálkozhatunk eléggé. Gondoljunk meg, hogy a leggyorsabban beszélő angol speaker sem mondhat ki egy óra alatt kétszer annyi betűt. Ennél még a gondolat sem gyorsabb talán?

De igen, a gondolat valamivel gyorsabban történik. Mert a gondolat sebességét is megmérték ma már!

Nem lesz érdektelen, ha röviden leírjuk a kísérletek egyik módját, miként mérik meg a gondolkodás sebességét.

A kísérleti teremben egy villanygép van felállítva, melylyel a kísérletet végező különböző színű szikrát képes előállítani. A villanygéppel egy másodpercet mutató óra áll összeköttetésben, mely akkor indul meg, mikor a villanyszikra születik. Az óra mellett áll az egyen, a kinek gondolkodási sebességét mérők vagyunk. A kísérletet vezető figyelmezteti őt, hogy különböző színű szikrákat fog látni, kéket, sárgát, fehéret, zöldet stb. Vigyázzon, hogy ha meglátja a zöld szikrát, állítsa meg újjjal a mellette haladó óra mutatót. Az észlelt egyének bizonyos időre volt szüksége, hogy a meglátott szikrát megítélje, vajjon zöld volt-e az? Ezen itéleti — gondolkodási — időt jelzi azon tér, mely az óramutató megindulási- és megállított helye közt van. Bármily pontosan áll is lett végezve ezen kísérlet, azért nagyon természetes, ma még sem vagyunk abban a helyzetben, hogy számokban fejezzük ki a gondolkodás gyorsaságát. Nem vagyunk erre fűpeksek, nemcsak azért, mert a kísérlet egyének gondolkodása különböző gyorsasággal történik, hanem azért sem, mivel vagy figyelmeletlenek, vagy pedig a túlfeszített figyelem buzgalkodása következtében már előre találgat és jelez. Nem ritkán történik meg ez a csillagvizsgálókkal, kik látcsövükön oly feszült figyelemmel lesik az időpontot, pl. melyikben lép be Venus a hold tányérjének képébe, hogy nem ritkán már másodpercekkel előbb jelzik, mintsem hogy az tényleg végbement.

Nagy emberek ételei.

(Folytatása)

Hazánknak is volt olyan királya, ki mértéktelen evés miatt pusztult el, — Albert, ki sárgadinnyével ette agyon magát. — János angol királyról is azt mondják, hogy öszi barackkal és ale-lel (komló nélkül készített édes sörrel) terhelt meg gyomrát, ez okozta volna halálát. III. Vilmos angol király szintén többet evett és ivott, mint a mennyi egészségének hasznára szolgált volna. Órákig elült az asztalnál és az evés volt legnagyobb gyönyörűsége. Ilyenkor nem volt szabad őt háborgatni semmivel. Akármennyire sóvárogva tekintett is Anna hercegnő a király előtt párolgó zöld borsóra, sohasem kapott belőle egy árva kalánkával sem: a király mindegy szemig megette. A hercegnő ezért azzal boszulta meg magát, hogy elnevezte őt Calibánnak.

Más országok uralkodói közül mindjárt I. Napoleont találjuk első helyen a híres falánkok között. Vannak, kik a lipcsei csata elvesztését ama foghagyomával spékelt ürügyomban tulajdonítják, melylyel a császár a szó valódi értelmében agyon ette magát, úgy hogy akkor minden józan és erélyes tette képtelen volt. Szerfölött gyorsan evett. A Tuillériákban tartott udvari ebédek sohasem tartottak tovább harminczöt percznél. Másrésről meg a bort egyáltalában nem is szerette. A Szt.-Ilona szigetére vivő szomorú útjában leginkább azzal bántotta meg az angol tiszteket, hogy mindig fölkel az asztal mellől, még mielőtt az ivás jóformán megkezdődött volna. A henezegő tisztecskék közül az egyik elég neveletlen és goromba volt Napoleon tüle hallatára így szólni: „Ugy látszik, hogy a tábornok nem a Chesterfield lord iskolájában tanult illemt.“ E tisztecskék — de nem, bizonyára nem Chesterfield lord — egyedüli fogalma az illemtől és tisztecségről abban állt, hogy az ember disznóvá tartozik magát lenni.

Macaulay írja, hogy mikor Nagy Péter muszka czár 1698-ban Angolországot meglátogatta, az a roppant mennyiségű hus és több kupányi pálinka, melyet egy ültében magába szedett és a mely utóbbit nagy gondal önmaga készítette, sokaig közbeszódt tárgyat képezte az angoloknál. De bármily „nagy“ volt Nagy Péter még az ilyes dolgokban is, Maximin római császárból (Kr. után 235—238) méltó társát üdvözölhette volna, ki egy nap alatt negyven font húst és hat gallon bort (egy gallon = 4.543 liter) tudott elfogyasztani — ha ugyan a történetirők igazat mondanak.

Annyi azonban kétségtelen, hogy a római császárok közt sok híres nagyevő és ivó s különösen igen sok inyencz volt. Például Heliogabalus páva- és fülemilnyelvűből készült levessel élt; oroszlanjait pedig fáczánokkal és papagájokkal etette. Ő császári felsége az asztal élveit gyakran még azzal is tetézte, hogy egész vendégsereget hívott magához majd egészen sovány, majd megkövér, majd hosszú, majd törpe, majd kopasz, majd megmind podagrás emberekből. Hatalmas egy tréfa volt kivált egy császártól! Igaz volt-e, a mit Nerórol beszélnek, hogy levesét fölolvasztott gyémántdarabokkal tette drágábbá, — e kérdés eldöntését a vegyészetre hagyjuk.

Az első, az igazi Caesarról, arról, kit a világtörténelem legnagyobb jellemének mondotnak, legyen elég Cato ama nevezetes mondását idéznünk, hogy „mindazok

között, kik a köztársaságot megbuktatni segítették, Caesar az egyetlen józan életű ember volt. Mindazáltal kétség-telen, hogy az asztal gyönyörűit ő is kedvelte s igen nyújas és szellemes házigazda volt. Hihető, hogy mint vendég is követendő mintaképe volt az akkoriban ismert legnagyobb foku finomságnak és műveltségnek.

Mohammed úgy élt, mint a legközségesebb arab. Unnepélyes alkalmakkor azonban bár parasztosan, de pazar vendégszeretettel látta el vendégeit. Rendes családi életében heteken keresztül alig gyujtottak tűzhelyén tüzet. Bort sohasem ivott; éhségét rozskenyérről esillapította; szerette a mézes tejet, de rendes mindennapi tápláléka datolyapálmából és vízből állt.

De elég volt ennyi uralkodó személyekről, jövő alkalommal szólnak majd böleselők, költőkről, papokról, törvénytudókról.

(Folyt. köv.)

A bevándorlás Amerikába.

Északamerika bámulatos arányú fejlődésében egy tényező sem játszik oly nagy szerepet, mint a legkultiváltabb európai államokból történő bevándorlások áramlata. Többé kevésbé abszolút nyereséget képvisel új hazájára nézve minden bevándorló. Többnyire javakorunkban érkeznek Amerikába s munkajárjukkal s még oly csekély tőkékkel nemcsak termelési képességét fokozzák, hanem a fogyasztást is s új életet öntenek minden üzletágba. Óriási megszorodás a munkaerőnek s tökének jelenti csak az utolsó évtizedek alatt Északamerikába történt bevándorlás is, melyről a new-yorki Chronicle e kimutatást teszi köze:

1851-ben 379,466 személy	1867-ben 198,967 személy
1852-ben 371,603	1868-ban 282,189
1853-ban 369,645	1869-ben 352,768
1854-ben 427,833	1870-ben 387,203
1855-ben 200,877	1871-ben 321,350
1856-ban 195,857	1872-ben 404,806
1857-ben 246,945	1873-ban 459,803
1858-ban 119,501	1874-ben 313,339
1859-ben 118,616	1875-ben 226,498
1860-ban 150,237	1876-ban 169,936
1861-ben 89,734	1877-ben 141,857
1862-ben 89,007	1878-ban 138,469
1863-ban 174,525	1879-ben 177,826
1864-ben 193,196	1880-ban 457,257
1865-ben 247,453	1881-ben 666,431
1866-ban 166,112	1882-ben 789,003

Vagyis az utolsó harminczét év alatt nem kevesebb mint 9 millióval vajó egyenes megszorodása a népességnek! Különösen nagy — 1,458,434 főnyi — volt a bevándorlás az utolsó két év alatt. Többen költöztek ekkor Amerikába, mint az előbbi hat év alatt egyöttrév. Az egyes európai államokra következőleg oszlanak fel az utolsó két év kivándorlatai:

	1881-ben	1882-ben
Németországból	210,485	249,505
Angliából	66,204	85,175
Irlandból	72,342	76,432
Skóciából	15,168	18,907
Ausztria-Magyarországból	21,109	14,770
Svédországból	49,760	64,607
Norvégiából	22,705	29,100
Kanadából	125,391	98,308
Khinából	11,890	39,879
A többi államokból	74,377	110,509

E bevándorlók legtöbbször, ugymond a Chronicle, takarékos, szorgalmas és értelmes egyénekből áll. A munkaerőnek általuk történt fokozása minden ténen észrevehető. S az amerikaiak meg is tudják becsülni hazájuk fejlődésének e nyomatékos tényezőjét s egész bizalommal néznek a meglehet nem is nagyon távoli idő elé, midőn nagy köztársaságunk teljesen ki fogja vinni a régi Európa fölötti gazdasági felsőbbiséget.

Hogy tánczolnak más világrészben.

Közlünk volt már e tárgyban néhány érdekes adatot, most módunkban áll azokat az alábbiakkal kiegészíteni.

Mexikóban igen bárbár táncz divik. A zenét fadobok, sipok vagy flageolet szolgáltatják, európai füle kiállhatlan hangzavart idézve elő. A mexikóiak szeretnek mindent, ami zajt üt, ha még oly kellemetlen hangzás is az. 30-an—40-en tánczolnak egy körben, kezüket kinyújtják s egyik a másiknak vállára helyezi azt, nagyokat dobbantanak s ugrálnak, keringnek a legszájtásosabb arcz-és taglösszesség közt több órák hosszánig, míg alaposan ki nem merülnek. A nőknek azonban saját tánczuk és zenéjük van s ők soha sem vegyülnek a férfi tánczolók közé.

Virginiában két táncz nem van: egyes és tömeges táncz. Az egyes tánczban egy, két vagy legfőlebb három személy vesz részt. Míg ezek járják, a többiek külön körben ülnek s énekelnek torkuk szakadtából és ütik a dobot, verik a harangokat. Néha maguk a tánczók is énekelnek, rettenetesen fenyegető pillantásokat vetnek szerte, toporzékolnak lábaikkal s ezer neveltséges állást és grimaszt váganak.

A társas táncznál egész társaság ugrálja körül a körben felállított s bálványokkal díszített oszlopokat, vagy pedig alkalmas helyen tüzet gyujtnak s a körül tánczolnak. Mindegyiknek esengő, iv és nyíl van a kezében. Testüket nagy levelekkel szokták befedni s úgy fognak a tánczhoz. Néha három fiatal nőt is helyeznek a táncz-kör középebe.

Peruban igen különös módon tánczolnak. A kézre a tánczók semmi súlyt nem helyeznek, azt vagy mereven fellegatják, vagy köppenyfelébe burkolják, úgy hogy tánczokban egyéb nem látható, mint a test hajlongása a lábak mozgása.

Van egy táncz, a zapatas, (a mi annyit tesz, mint csipótáncz), mert e tánczot járva felváltva összeverik bokáikat és cipőiket, aztán pár lépést tesznek s magukat mélyen maghajtva válnak állást.

Az északamerikai vadnakul sokféle táncz nem divik, mint pl. a „békapipta“, a „haditáncz“, a „menyegzői táncz“ köztük a békapipta-tánczot igen szépnek mondják.

Az ázsiai tánczok közül kiemeljük a három siami néptánczot.

A cone egy képtáncz, melyben a tánczolók felfegyverkezve s alárezoosan jelennek meg és állharcot adnak elő. A lacone-ban a tánczoló felváltva énekelnek az ország történelmét tartalmazó rimes verseket s végre a raban, nők s férfiak vegyes táncza, melynél a tánczók mind hosszú, hamis réz-körmöket viselnek. A raban és cone tánczosai ezuk süvegalku, magas, aranyozott fővegeket hordnak. A laconét templombesztertelések alkalmával szokták tánczolni, a mikor t. i. új bálványt szoktak felállítani a sommera codomban. A kelet számos vidékén, hol, mint különösen Perzsiában, a menyasszonyt szülői házából a vőlegény házába viszik, lakodalmak alkalmával szokásban van még a jellemző zenével egybekötött processzió-táncz.

P—p.

Az ég és föld elválasztása.

— Új-zeelandi rege. —

Rangi és Papa, az ég és föld kezdetben együtt éltek közelről egymás mellett s gyermekeik sötétségbe valának burkolva. Ezek azonban tanakodtak, mitévők legyenek, hogy világosságra jussanak s az egész földet meghódíthassák maguknak. A fivérek legvadabbika azt tanácsolta, hogy szüleiket öljék meg; az erdők istene pedig a mellett volt, hogy csak el kell választani őket egymástól. „Az ég — ugymond — idegen lehet reánk nézve, de a földnek tápláló anyánkká kell lennie.“ Ebbe a fivérek mindannyian beleegyeztek, csak a szelek és viharok istene nem akart megnyugodni a szülők elválasztásában. Megpróbálták aztán egyenként az eget és földet külön választani, de egyiköknek sem sikerült; végre az erdők istene tett próbát s fejét anyjának, lábát apjának szegyezve fölemelte apját, minden siránkozása dacára s oly messe távolította őket egymástól, hogy most már örökre el valának vála.

Ekkor fény áradt szét, élet és mozgás kezdődött a földön; a testvérek közt azonban soha meg nem szűnő viszálykodás tört ki. A szelek istene nem akarja elhagyni atyját, fölrepül vele az égre s onnan tör alá Tanemahu-tának (az erdők istene) erdőire, forgó szeleivel, felhőinek villámaival kidönti az óriás fatörzseket, ráront a tenger istenének birtokára, fölkorbaesolja a tengert, a halakat és puhányokat küzi a tengerből a szárazra, hol azok mentőhelyet remélnek. A tenger visszaköveteli a szökevényeket s ezivódásra kel a földdel. Az erdők istene csónakokat és hálókat ad az embernek, hogy a tengert és fiait háborítsa és pusztítsa. A tenger fölfordítja a csónakokat magába temeti a falvakat és partokat, kidönti a fákat s mindent megsemmisít, a mi csak rajtok él.

De a szülők kölesönös szeretete az elválasztás után is oly nagy marad, mint az előtt. Az atya kék szemével tekint le az anyára s ennek epedő sohajtásai fölfelé szállanak az atyához, az erdei hegyoldalról s mély völgyekből az ég felé, — az emberek ezt ködnek nevezik. S az ég midőn a hosszú éjeken sötét színbe borulva gyászolja elválasztott kedvesét, ezer ezer fényes könyvet hullat annak keblére; az emberek ezt harmatnak nevezik.

O—g.

IRODALOM.

Vettük a „Magyar Néparát“ IV-ik évfolyamának 1. számát, mely Fuchs testvérek kiadásában valóban rendkívüli díszes kiállításban jelenik meg. E minden tekintetben kitünő és aránylag legjutányosabb képes hetilap a negyedik évfolyamában is az eddigi gazdag változatos tartalommal s ügyes beosztással folytatja pályafutását és ahogy mindjárt az első számmal kezd, bizvást a legszebb jövőt jósolhatjuk neki. Oly irodalmi nevekkel találkozunk itt, melyeket minden magyar olvasó ismer és kedvel, s melyek nagyban emelik azon lap színvonalát, melyben dolgozataik megjelennek. Kezdetét veszi benne egy vig elbeszélés Mikszáth Kálmántól „Az oltó és a diesőség“ cím alatt, melynek jóízű humora mindjárt kezdetben magával ragadja, az olvasót s felgerjeszti kíváncsiságát a folytatásra. Van egy novella Csáki Kornyai Lajostól, e fiatal íróról, kinek tehetsége fiatal kora dacára is már jelentékeny sikereket aratott, van benne továbbá egy rajz Tölgyesy Mihálytól „Az elhagyottak“ cím alatt, mely megkapó közvetlenség-csetlen sorsát. Kezdetét teszi benne egy hosszabb francia társasalmi regény mely fölöttébb érdekesnek mutatkozik, e mellő sorakozik egy kis korszerű humoreszk, mely „Bedő uram Szent István napi kalandja“ cím alatt törlömszett magyarsággal s igazi népies humorral van írva Utoljára hagyunk, mivel voltaképp kezdeni kellett volna: Ábrányi Emil hatalmas költeményét a „Dwalagiri Válaszát“ mely kétségkívül fénypontját képezi az egész füzetnek. Következik továbbá a tárcza s a megfelelő rovatok alatt különféle hasznos tudnivalók az irodalom, gyakorlati tudományok, állatvilág és kertészet köréből; vannak benne végül adomák, szemenszedett mondások, történeti s egyéb érdekes apróságok, mik összevéve rendkívüli érdekessé és élvezhetővé teszik a „Magyar Néparát.“

Részünkről a legmelegebben ajánlhatjuk e szépirodalmi heti közlönyt, mely dacára annak hogy a fölaphoz minden héten, rendes gazdasági melléklettel, fölöttébb

érdekes regény mellékletet és minden hónapban egész ivnyi illusztrált divatmellékletet ad, csak olcsó söt jutányosabb bármely más hetilapnál.

Előfizetési ára egész évre 6 frt. félévre 3 frt. negyed-évre 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek Fuchs testvérek kiadó hivatalába, Budapest, VI. nagy mező-utca 14. sz. a. küldendők.

Az előfizetési felhívás szerint még különféle kedvezményekben is részesülnek az előfizetők. Kapnak jutalomképeket, részt vehetnek 25 db. Bécs-városi, 25 db. szeged városi és ugyanannyi magyar nyeremsorsjegy összes húzásain. Oly kedvezmény ez, minőt eddig még egy kiadó sem adott. Végül a gyűjtők részére is jelentékeny kedvezmények biztosítottak. Figyelmeztetjük tehát olvasóinkat, hogy ha csekély pénzen szok szellemi élvezetet akarnak maguknak szerezni, fizessenek elő a „Magyar Néparát“ s nem lehetetlen, hogy a sorsjegyek valamelyikével még szerencsésük is megállapíthatják.

A „Képes Családi Lapok“ 50-ik szám tartalma: Lidércz-fény. Elbeszélés; írta Szépfaludi Ö. Ferencz (Vége). — Ószi nap-sugár; rajz, írta Czékly Lajosa. (Vége köv.) Furdó levél (Isehl); írta F. ... t Miksa. — A vak leány, költemény, írta Kovács Laura. — Lamartine és Lady Stanhope; emléklap, írta Borsodi Béla (Vége). — A kedves arczképe hat év után; írta Tóth Ödön. — Darwin embore, közli Perkáti V. Jenő. (Vége). — Oroszlán-veremben; beszély, írta Kunhegyi Miklós. — Akarom; rajz, írta Halmossy Flóra. — Képeinkhez. — Mindenféle. — Képeink: Czapa-halászat. — Egy majom-templom udvarában. — Tenger alatti sir. — Melléklet: A „Tavas és nyárutó“ című regény 161—176 oldala. — A „Növilág“ szeptember havi száma. — A boríték: Heti naptár. — Sakk-talány. — Szótár-talány. — Talányok megfejtései. — Megfejtők névsora. — Kérdések. Feleletek. Ajánlatok. — A szerkesztő postája. — A ki lottó húzásai. — Hirdetések. — Előfizethetni: Mehner Vilmosnál, Budapest IV. ker. papnövelde-utca 8. sz. Egész évre 6 frt, fél évre 3 frt negyed évre 1 frt 50 kr.

CSARNOK.

Több egy nő, mint egy ország.

I. Ferencz francia király korában a király legkedveltebb bajnoka Beuregard lovag fogolylyá lett a milánói harcban. A mig váltásáigja megérkezett, a lovag beleszeretett egy bájos olasz nőbe, kinek neve Aurelia volt s a nő bája és kedvessége annyira elragadta, hogy meg is kérte. A szép Aurelia azonban igen jól ismervén a francziák lederségét, tagadó választ adott a lovag kérelmére. Beuregard nem nyugodt belé e rövid visszautasításba, hanem esdekléseivel folyton ostromlá Aureliát.

— Egy próbát kérek tehát, lovag — szolt a hölgy, — s ha ön kész lesz azt teljesíteni, úgy én is teljesitem az ön kívánatát.
— S mi lesz a próba?
— Ön fél évig néma lesz és szólítsa bárki, felelni nem fog senkinek.

Beuregard meghajolt Aurelia előtt, jobbát föltartotta az ég felé. Ennyiből állt esküje. Azután távozott.

A váltásdíj elérkezvén, a lovag visszament hazájába, mint-hogy királyra hivatta.

Mennyire megsajnálta azonban Ferencz a lovagot, midőn ezt megnémultnak találta. — A király azt hitte, hogy ez való s legott legjelesebb orvosait küldé hozzá, hogy gyógyítsák meg a kedves bajnokot.

Beuregard minden orvosságukat beszede ugyan, de a baj nem javult.

Ferencz el volt esüggedve. Ha a tudósok nem tudnak segíteni, segítsenek a tudatlanok. Kihirdetett országzszeret, hogy a ki a lovagot meggyógyítja, bizton számíthat a királyi kegyre és jutalomra.

A fölszólításra valahány kuruzsoló volt Párisban és Páris körül, mind megjelentek s adtak fureszabbnál fureszab tanácsokat, miknek azonban semmi eredményük se lett.

Végre egy fátolyozott nő jelent meg s éppen akkor lépett a néma bajnok szobájába, midőn a király is ott volt.

Midőn Beuregard a belépőt észrevette, bámuló tekintettel nézett reá s arca örömpirtól gyult ki.

A nő egyenesen a lovaghoz tartott, ujjával szeliden megérinté a lovag ajakát s kedves édes hangon e szót mondá:

— Szólj!
— Első szavam is a te neved legyen: Aurelia! — rebege a lovag s oda borult a kedves hölgy lábaihoz.

A királyi kegy pedig abból állott, hogy Ferencz atyai áldását adta rájuk s Beuregardot vicomtésséggel ajándékozta meg addigi hú szolgálatának jutalmul.

Különös indokolás.

Egy északamerikai, ki a szabadságharcot végig küzdé, magát a congressusba ohajtá beválasztatni. Ellenjelöltje egy sokkal ifjabb férfi volt, ki a szabadságharcból mitsem látott. Az öreg szabadságharcos rendszerint az általa kiállott szenvedések és nélkülözésekről szokott beszélni. Egy alkalommal így szólott a választó polgárokhoz:

— Barátim és polgártársaim! én harcoltam és véretem ontám hazámért; az angolokat és indusokat leverni segített; a esatateren aludtam anélkül, hogy más takaróm lett volna, mint a kék ég; jég és hó között haladtam előre, hol minden lépés vérnyomokat hagyott hátra.

Midőn a szónok ennyire jutott, a hatalmas választók egyike, kire e szavak erős benyomást látszottak gyakorolni, szeméből kabátja egyik szegletével a könyeket törölvén, a szónok elébe állt s azt e szavakkal szakította félbe:

— Nem mondá ön, hogy az angolokat és indusokat leverni segítetté?
— Igenis! — viszonzá a harezos.
— Nem mondá ön, hogy a hadjárat alkalmával a nedves földön takaró nélkül aludt?
— Igen sir, ugy van!
— Nem mondá ön továbbá, hogy a hon ellenségeit jegen és havon át üldözé, hol minden lépése vérnyomokat hagyott hátra?
— Igen, igen! — viszonzá az agg katona diadalmasan.

— Ugy tehát. — mondá a könyező választó — ugy azon véleményben vagyok, hogy ön már eleget tett hazájáért s így a másik jelöltre fogok szavazni.

— f—á—.

VEGYES HIREK.

— A trónörökös pár jövő csütörtökön szept.

21-én d. e. 11 óra 54 perczkor érkezik M.-Vásárhelyre. A trónörökös görgegyi vadászata alkalmából Beck főajtónálló és alvadász, 1 szakács, 1 czukrász és 1 udvari vadász már megérkezett. A nagy szállítmányt 20 szekér vitte Görgegy-Szt. Imrére. A podgyászok Rezső és Stefánia ó cs. kir. fenségeik, Lipót bajor herczeg, Koburg herczeg, Mitrowszky és Nostitz grófok, Pálffy grófné udvarhölgy, Saurma báró. dr. Widderhoffer udvari tanácsos, dr. Lányi udvari orvos számára voltak feladva, Hoyos gróf 27-én érkezik.

— **József főherceg** és kísérete f. hó 21-én a déli rendes vonattal érkezik M.-Vásárhelyre az ott folyó hadgyakorlatokra.

— **Dr. Dárday Sándor**, a n.-enyedi orsz. gyül. képviselő választó kerület képviselője, f. hó 19-én kedden, a reggeli gyorsvonattal N.-Enyedre érkezik választói körébe. A mint halljuk, ez alkalommal megérkezése napján, délelőtt 11 órakor a városház nagytermében beszédet is fog tartani, visszapillantást vetve a lefolyt országgyűlési időszakra. — Örömmel üdvözljük derek képviselőnket, ki folytonos munkássága és különösen a napi renden levő közigazgatási kérdésekben szakértelemmel párosult tanulmányai által méltó elismerést aratott. — Tisztelt képviselőnk látogatása által nemcsak ígéretét váltja be, hanem — amint írja — egyszersmind kötelességet is teljesít, „melyet oly választó kerület, mint Nagy-Enyed, képviselőjétől méltán igényelhet is.” — Ugyanaz nap fél 2 órakor bankett is lesz, melyen bárki részt vehet.

— **Lönhart Ferencz**, erdélyi rom. catholikus püspök Ó Máltóságának püspöki beiktatása Gyula-Fehérvárt, folyó hó 17-én, vasárnap lesz. Az ünnepély a püspöki székesegyházban délelőtt 9 órakor a kinevezési okmányok felolvasásával kezdődik, melyet rövid beszéd, s azután fényes nagy-mise követ. Az ünnepélyt disz-beszéd zárja be, melyet a püspök Ó méltóságánál teendő üdvözlések követnek: ebben Csató János alispán ur vezetése alatt a megyei tisztikar is részt vesz. — Kövesse áldás és siker a püspök Ó méltóságának fáradozásait hazánk és egyházmegyéje javára!

— **A nagyenyedi gyümölcsészeti egylet** szept. 14-én tartott izlelési összejöveteléről. A szept. 7-én tartott összejövetelről ismertettük gyümölcsök érettebb állapotban részben újra izleltetvén, pötlőlag a következő helyreigazítások történtek: A 49. számú jelesnek találtatt, kellő ezukor tartalommal. Az 52. sz. érett példányra kellő ezukor- és savtartalommal bírván, kitünő esemege gyümölcs. Az 56. számú kitünő körte haladói neve nem Totleben tábornok, hanem Coloma ősi vajoneza. Az 58. számú alma érett példányának husa roppanó, kevés ezukorral, bő savval, finom zamattal, jeles. Sulya 140 gr. — I. Körtek. 71. D'Argenson. Zeyk K. Kocsárd. 190 gr. Kásás, savtartalmu ugyan, de ezukor- és nedvszegény. 72. Helene. Zeyk K. Kocsárd. 220 gr. Kásás, gyöngye ezukor- és savtartalommal, zamatos. 73. Dr. Lentier. Zeyk J. Gombás. 140 gr. Olvadó, leves, kevés ezukor és savval, jeles. 74. Philipp Couvreur. Zeyk J. Gombás. 140 gr. Olvadó, leves, ezukros, sav nélküli, jeles. 75. Bivort Henrik. Zeyk K. Kocsárd. 80 gr. Bőlevű, ezukros, nagy savtartalommal, csersavat is tartalmaz, jeles savanyu olvadó gyümölcs. 76. és 77. Ismeretlen körtek. Czirner J. Enyed. Mindkettő kásás, egyiknek sem ezukor, sem sav tartalma nincs, másik ezukrot tartalmaz sav nélkül, a zamatot és nedvet mindkettő nélkülözi. 78. Coloma ősi vajoneza. Finna István Koppánd. 150 gr. Olvadó, leves, ezukros, savtartalmu, zamatos. Kitünő. 79. Bezy May. Zeyk K. Kocsárd. 160. Köves, kellemes savval, ezukros, jeles. 80. Császár körte. Finna I. (lásd 57. sz.) 81. Ismeretlen. Zeyk G. Diód. 80 gr. Kissé köves ugyan, de zamatos, ezukor és savtartalmu, mindig bőven termő, jeles. — Termelésre a felsorolt esemege gyümölcsök közül első sorban ajánlható a 78. sz. Másodsorban a 73. annak, ki az edest és savanyut nem szereti, a 74. annak, ki az edest sav nélkül szereti, 75. annak, ki az erős savizüt kedveli. — II. Alma. 82. Apró piros alma. Czirner J. Enyed. 8 gr. Roppanó, kevés ezukor- és savval, nedvszegény, csak befőzésre alkalmas. — III. Barackok. 83. Sárga duranezi. Bitai Ferencz Enyed. 130 gr. Kemény husu, ezukor és savtartalmu, csersav nélküli, belseje gyönyörű citromsárga, jeles. 84. Piros magvaváló. Bitai F. Enyed. 130. gr. Roppanó, nedvdús, sav- és ezukortartalmu, kevés csersavval. A 83. számú termelésre ajánlható. — Nehány gyümölcs izlelése éretlenség miatt elhalasztottat a következő csütörtökre.

Kinevezés. Ó felsége Kolombán Antalt a balázsfalvi kir. jársbírosághoz albirónak nevezte ki.

— **Egyiptom sorsa eldőlt.** A legújabb hírek szerint az angolok megnyerték a döntő ütközetet Tel el Kebirnél. Arabi seregét teljesen tönkretették s így véget vetettek még a további ellenállás reményének is.

— **A Habsburg-család 600 éves jubeliuma Ausztriában.** A bécsi község tanácsnak keddi ülésében Simon Gusztáv fővárosi tanácsos és társai a következő sürgős indítványt nyújtották be. Ez év utolsó hetébe esik egy Ausztria népeire és különösen Bécs lakosságára nézve fontos emlék-ünnep. 1882. decz. 27-én lesz hatszáz esztendeje, hogy a Habsburgok Ausztriában hatalmukat megalapították, ugyanis 1882. decz. 27-én az augsburgi német birodalmi gyűlésen nyertek-habsburgi Rudolf az alsó-ausztriai területet hűbérképen. Ez a fejedelmi törzs, mely hatszáz év óta uralkodik az osztrák tartományok felett, a hazának számos böles és nemes fejedelmet adott s különösen Bécsnek, melyet ezek a fejedelmek egy nagy állam székvárosává tettek, a Habsburgok hatalmának megalapítása, az összes uralkodóknak e város iránti nagy érdeklődése, kell, hogy nagy része legyen ebben az ünnepben. Bécs mely német fejedelmeinek oltalma alatt és 6 évszázadnak válságos eseményei közben megővta német jellegét, méltányolni fogja a nap fontosságát s az alólított kötelességüket vélik teljesíteni, midőn indítványozzák: A község tanács határozza el: Az e esélből már kiküldött bizottság felszólítandó, hogy Bécs városának a habsburgi hatalom megalapításának hatszáz éves jubeliumában való megfélemlő ünnepi részvétele iránt alkalmas javaslatokat terjesszen elő.

— **A levelező közönség figyelmébe.** Oly ezé- ből, hogy a levelező közönség az osztrák postaterületre szóló leveleibe a válasza való leveleket és levelező- lapokat csatolhassa, a kinestári postahivatalnokok legköze- lebb 2 és 5 kros osztrák leveleket és egyszerű 2 kros osztrák levelező-lapokat, hasonló ezé- ből viszont az osztrák kinestári postahivatalok jelzett magyar értékeket is fognak elárusítani. Ezen osztrák értékeket természetesen a magyar postaterületről osztrák postaterületre szóló leve- lezések bementésére nem használhatók, s erre ugy- mint eddig, csupán a magyar postaigazgatás által kiadott postai értékeket alkalmassak; kivételt ezen szabály alul csak a fizetett válasszal ellátott levelező lapok válaszlapja képez, mely a feladási országba való válaszára hasz- nálható.

— **A kávéról** a „Times” vezércikkét ír s ebben tanácsot ad arról is, hogy miként kell jó kávé készíteni. Az angolok — így kezdődik a vezércikk — egy persa utazó nézete szerint, azért nem imádják a napot, mert még sohasem látták. Az angolok többsége alig izlelt meg olyasmint, a mi megérdemli a kávé nevét. S nagyon ke- vesen izlelték meg a legjobb kávé, bár már kétszáz éve, hogy a kávé az angoloknál meghonosodott. A Times az- tán azt mondja, hogy a legjobb kávé a mokka, hanem ezt nagyon nehéz Európában kapni. A mit szelbíben mokka-kávé gyanánt árulnak, annak csak az utánzott neve a mokka. Azután nagyon kevesen értenek a kávéfőzéshez. Rendesen főzik a kávé, pedig a megfőzött kávé valóság- os szörnyűség, ihatatlan kotyvalék. Az igen jó kávé így kell készíteni. Csak annyi pörkölendő, a mennyi a rögtöni szükségletre kell. A frissen pörkölt kávé meg kell örlöni, e kávéra forró vizet tölteni, azután csöppen- ként lecsöpegtetni. Ez aztán a valóságos kávé. A Times azonban bevallja, hogy elérhetlen ábrándokban képzeleg. Hol van az a szakácsné, a kit rá lehetne bírni, hogy mindig csak akkor s csak annyi kávé pörköljön, a mennyire pillanatnyira szüksége van.

— **A paczalosi statárium.** A nagyváradi „Szabad- ság”, írja ez esetet: A Murgitta közelében eső Paczalos községben sajtósági ítéletet hozott az ottani bíró, melyet a lakosság még sajtóságosabban hajtott végre. Valami Holubán János nevű notorius gonosztevő azzal vádoltatott, hogy a községben már régóta gyujtogat, sőt a legutóbb előfordult tüzeset is az ő keze munkája, mert hiszen csak az előző nap is kérkedett azzal, hogy a falut két végén lángba borítja. A bíró azonnal magához rendelő a gyujtogatót, s a falu jelenlétében rá mondta az ítéletet, hogy „nyakára zsineg húzassék, s minden egyes községi lakos előtt elvitessék, ki rá egyet ütni tar- tozik.” Az ítélet minden részletében végre is hajtattott s az ítélet még saját fiától is ütleget szenvedett. Midőn a büntetés kiállása után lábra akarták volna állítani, Holu- ban megtagadta az engedelmességet, s kitűnt, hogy a deliquens már halott volt, sőt a büntetés nagyobb részét is ily állapotban kapta ki. Legérdekesebb a dologban az, hogy ugy a bíró, mint a lakosság teljesen meggyőződött arról, hogy eljárásuk helyes volt. A vizsgálat ez ügyben folyamadtan van.

Elő nyész-állatkiállítás

Kolozsvárt, 1882. szeptember hó 21., 22., 23., 24. és 25. napjain a sétaterén, rendezi az erdélyi gazdasági egylet állatkiállítási szakosztálya.

A kiállítás ezé- lje lévén az erdélyrészi állattenyésztés fejlesztése s emelése, a következő osztályokra terjed ki: Ló-, Szarvasmarha-, Bival-, Juh-, Sertés-, és Baromfi.

A kiállítás naponta délelőtti 9 órától délutáni 5 óráig fog nyitva állani.

Megnyitás. Csütörtökön, szeptem. hó 21-én. dél- előtt 9 órakor a bírálók működése, délután 3—5 óráig zene, belépti díj 1 frt.

Második nap Pénteken szeptemb. hó 22-én, a díjakat jelző táblácskák kifüggesztése, délután 3—5 óráig zene, belépti díj 50 kr.

Harmadik nap Szombat, szeptember hó 23-án délelőtt 9 óráig kezdve lövésár és loárvetés, a fogarasi állami ménes lovainak árverése, remonda és csikóvásárlás a cs. és kir. katonai kinestár számára. Délután 3—5 óráig zene, belépti díj 50 kr.

Negyedik nap Vasárnap, szeptember hó 24-én délelőtt 11—1 óráig és délután 3—5 óráig zene, belépti díj 30 kr.

Ötödik nap Hétfőn, szeptember hó 25-én délelőtt 9 óráig kezdve marha-, juh-, sertés vásár és árverés. Dél- után 3—5 óráig zene. Ugyanezkor 3—4 óráig a díjak kiosztása, 4—5 óráig a kiállítási sorsjáték húzása.

Tizenöt főnyeremény, ugymint tenyészmarha-, ló-, bival-, juh- és sertés.

Tizenöt másodrendű nyeremény, kiváló fajtájú kül- és belföldi tyúkok, ludak, kacskák, fázának, galambok stb. Husz melléknyeremény, mely hasznos állattenyésztési eszközökből áll.

Egy sorsjegy ára 50 krajczár, kapható számos kereskedésben és a helyszínen, belépti díj e napon 50 krajczár.

Katonák (örmentestől lefelé) és gyermekek a belépti díj felét fizetik.

Állandó jegy a kiállítás egész tartamára 2 frt.

Végre szeptember 25-én délután 5 órakor a kiállítás bezárta.

A kiállítási helyiségben hideg ételekről és frissítőkről gondoskodva van.

Utazási kedvezmények. Mindazon egyének, kik az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatalától Kolozsvárt a kiállítási „Állandó belépti jegyet” — ára 2 forint és érvényes a kiállítás egész tartama alatt bárhányszori belé- pésre — kiváltják, a m. kir. állami vasutak összes vona- lain, valamint a szamosvölgyi vasuton a rendes menetdíj egy harmadrésznél elegendésével utazhatnak Kolozsvárra s onnan vissza mely kedvezmény szeptember hó 15-étől 30-áig tart. A jegyet és igazolványt a titkári hivatal a megrendelés vétele után azonnal megküldi.

Kolozsvárt, 1882. szeptember hó 7-én.

A rendező bizottság.

A disznóról.

A disznóról sokan éppen oly felületesen ítélnék, mint saját embertársaikról; azért, hogy sárban és piszok- ban látják turkálni, azt hiszik, hogy jó kedvéből teszi azt, s csakis a piszok, szereti s engedik aztán e képzelt pas- sziójának élni nyakig piszok disznó-ólaikban. Egy ameri- kai gazdának eszébe jutott megtenni a kísérletet, hogy egy disznójának istállóját kétfelé választotta s az egyik részben tiszta friss szalma és száraz por s tükörtiszta etető és itató vályá, másikban minden tekintetben a régi hagyományos piszok várt, a választásra — s ime a sertés mindig a tiszta óla ment enni, inni és aludni; sőt az étellel is megtette e kísérletet, ugyanazon anyagokat, melyeket a sertés a földben, iszapanban és szemétkben tur- kálás közben szerez meg, t. i. gyökereket, rovarokat, esontot, meszet és széndarabokat egy szép tiszta edénybe összekeverve adta előbe s a sertés az iszapan turkálás helyett a tiszta edények tartalmához látott s ismét a tiszta óla ment feküdni. További kísérlete az élelmes ameri- kainak az volt, hogy e két különböző istállóba és élelme- zésre egy pár malacot fogott be s e különböző módon, de ugyanazon mennyiségű és minőségű eledelen tartva mindkettőt egy bizonyos ideig: a levágás után a tiszta ólaban élt sertés súlyosabb, husa zsírral egyenletesebben átnőtt s valamint ez, úgy szalonája is jobb ízű volt, mint a „piszok” rendszer szerint nevelt. Ebből tehát az következik, hogy a sertés nem szereti a piszkosságot, hanem csak nagy filozof, a ki beletalálja magát mindig azon helyzetbe, a mit mások teremtetek számára s így minden körülmények között meghízik.

M. F.

Felelős szerkesztő: Dr. BOROS GÁBOR.

Kiadó-tulajdonos: POLLÁK MÓR.

Kitünő száraz fiatal hántott cserfa

egész és fél ölenként házhoz szállítva

kapható öle 9 frt 25 krért

Ágcsomók

szekér számra a vágatás helyén O.-Aphahidán

JUTÁNYOS ÁRBAN.

Megrendeléseket az ár előleges lefizetése mellett azonnal teljesít

Horváth Ferencz.

3—3

Lakása: Tót-utca.

Van szerencsém teljes tisztelettel tu- datni, hogy a már közelgő évadra

öntött fűtő kemenczeim

megérkeztek mind hazai gyárakból, melyek a meleget bizton kiállják és **nem hasadnak el**, mivel ezen öntemények sokkal vasta- gabbak a német vagy morva öntemények- nél, — azért jobban fűtenek és melegségük tartósabb.

Előre látva a vasárunk tetemes emelkedését, igyekeztem ezen árukat a szokott időnél hama- rább beszerezni és ezáltal azon kellemes hely- zetben vagyok, hogy a gyáraknál már bekövet- kezett áremelések daczára is önteményeim az **eddigi jutányos árba** számíthatom, sőt hogy t. vevőimnek a kemence vásárlást könnyebbit- sem, minden nálam vett öntött vasfűtőt, ha ez eléggé nem melegítne vagy fűstölne, **20 napi próba után** hajlandó vagyok mással kieserélni.

Mint a n.-enyedi kerületi börtön ko- sárkötő iparág kizárólagos raktárossa aján- lom az alábbi fehér vesszőből font

KOSARAKAT

meglehető olcsó árban.

U. m.: Fehér vesszőből szilárdan font fáskosarak fedéllel, ugyanez fedél nélkül, úti bőrdőn alakú kosarak fedéllel és lezár- hatók, karravaló hushordó kosarak, ruhás kosarak. — Továbbá krumpli- és gyümöl- esős kosarak zöld vesszőből

darabja 20 kr.

Bisztritsány Lajos.

E hó 25-től kezdőleg,

2 Triör napontai használatra

70 krajczárért kapható.

Értekezhetni

Bisztritsány Lajos-nál.